

Kris i befolkningsfrågan (Myrdal & Myrdal 1935)

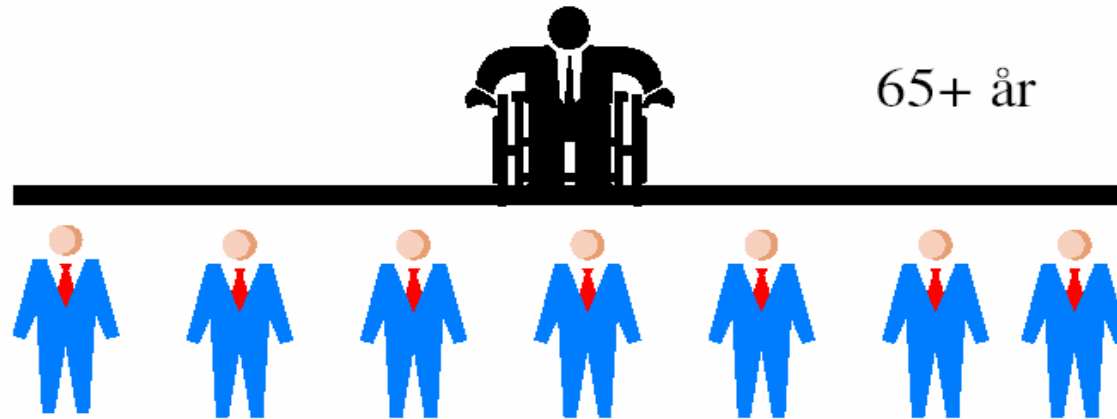
I den mån de ... ekonomiska sammanhangen bli klarlagda och allmänt förstådda kommer denna olust över de alltför många åldringarna även att söka sitt berättigande i en förebråelse som icke skall kunna tillbakavisas: denna tyngande generation av gamlingar har varit en tärande generation redan i sin krafts dagar (s. 127-127)...

Demografisk bomb?

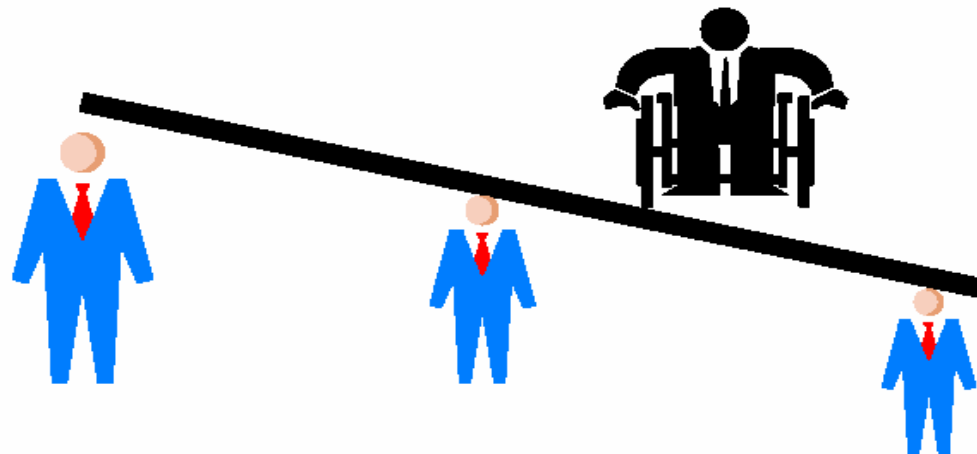
År 1900

15-64 år

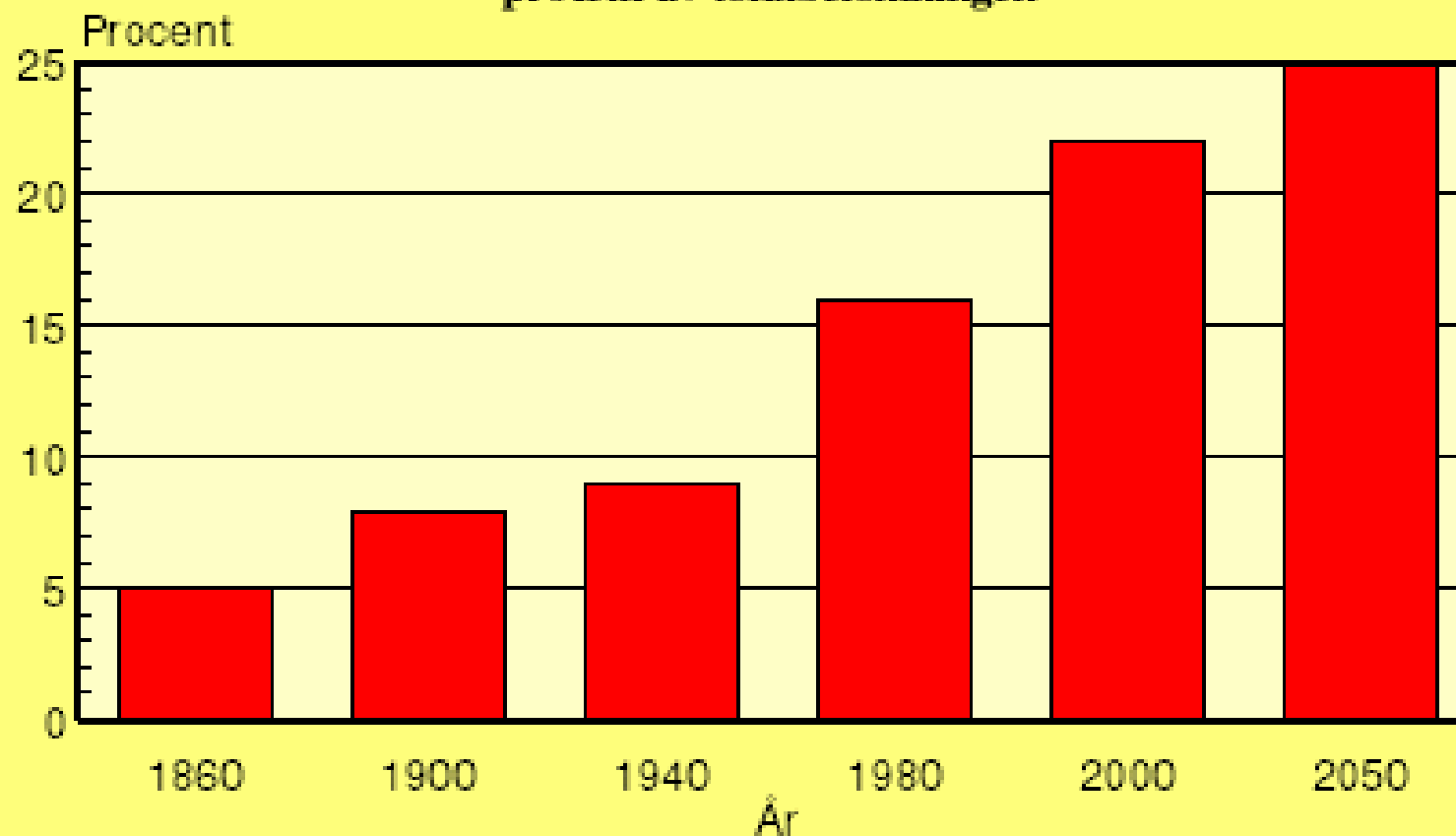
65+ år

År 2050

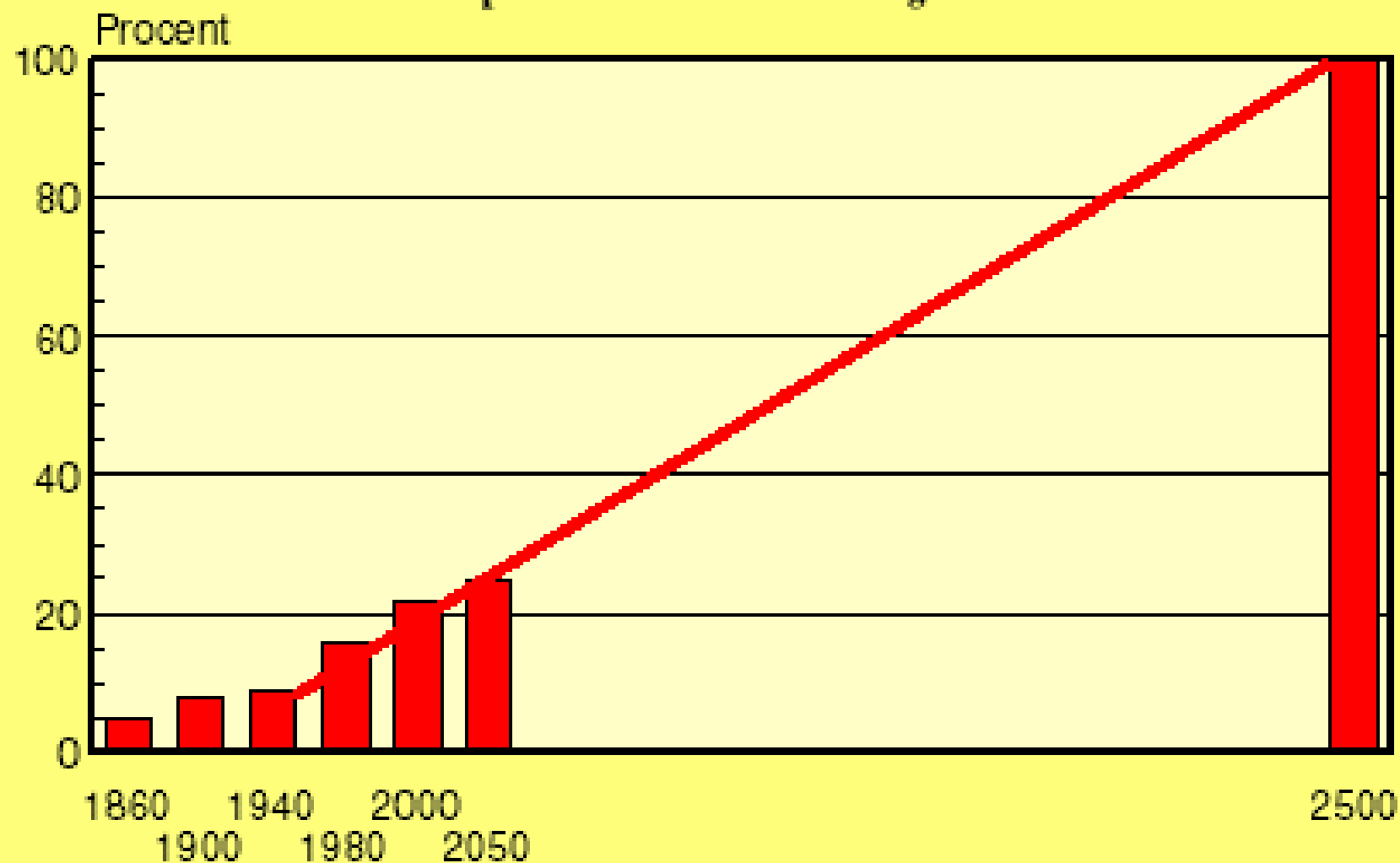

Andelen pensionärer (65+) procent av totalbefolkningen

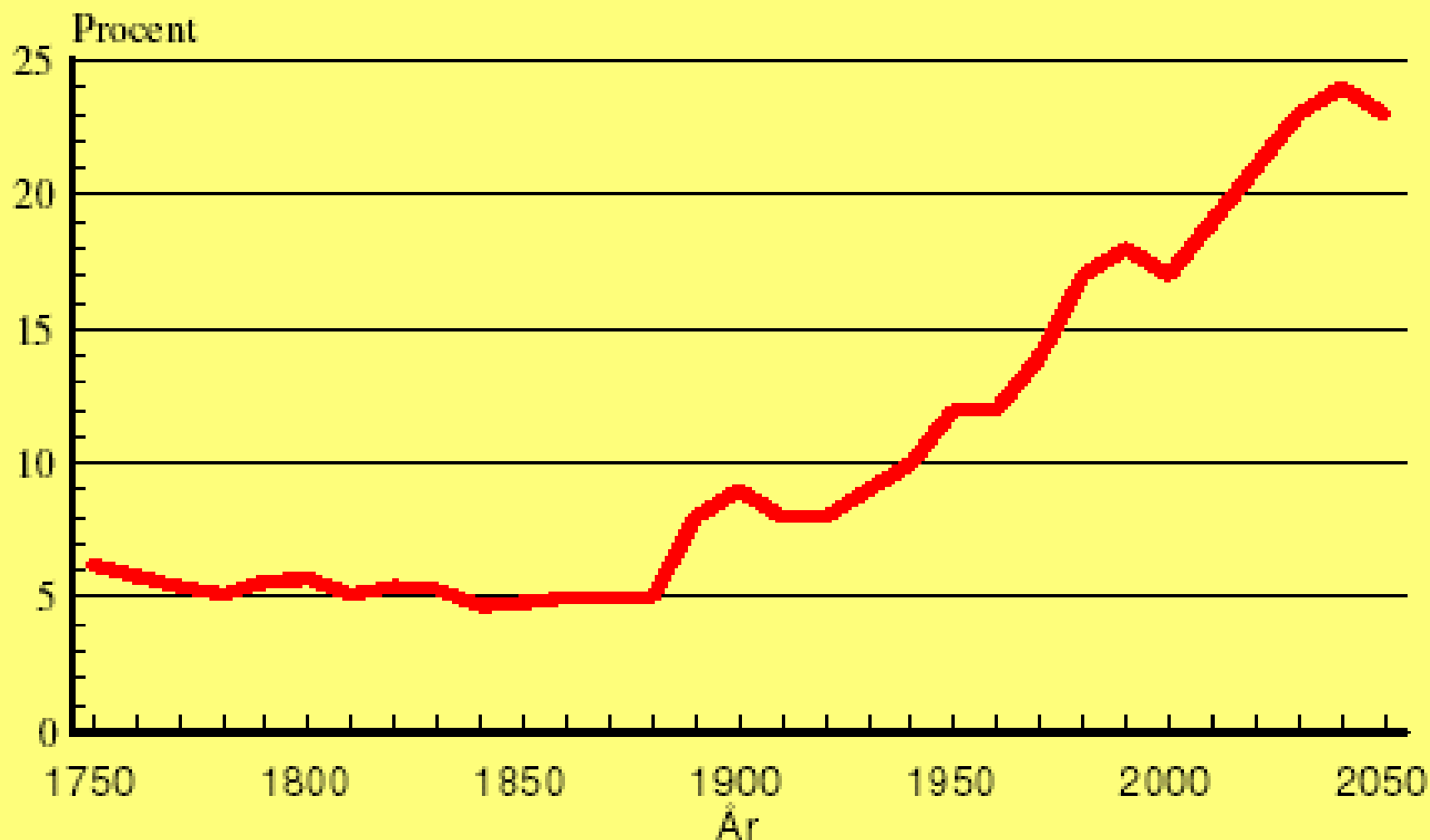

SCB 1996

Prognos över utvecklingen av andelen pensionärer procent av totalbefolkningen

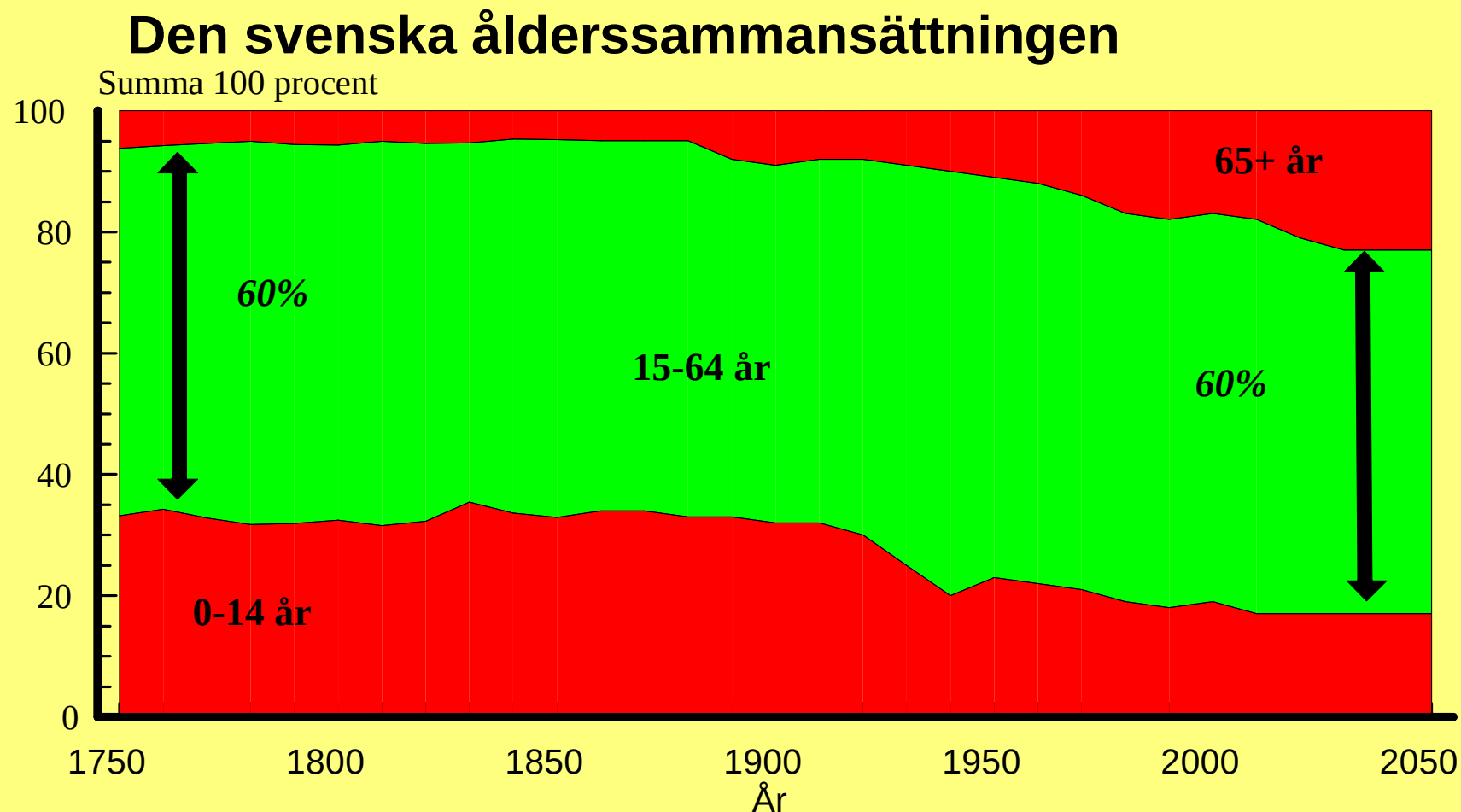

Andelen 65+ åren 1750 - 2050

Datakälla: SCB . Data för åren 2010+ är prognos från år 2002.

Den svenska ålderssammansättningen 1750-2050 (Åldrarna 0-14, 15-64, 65+)

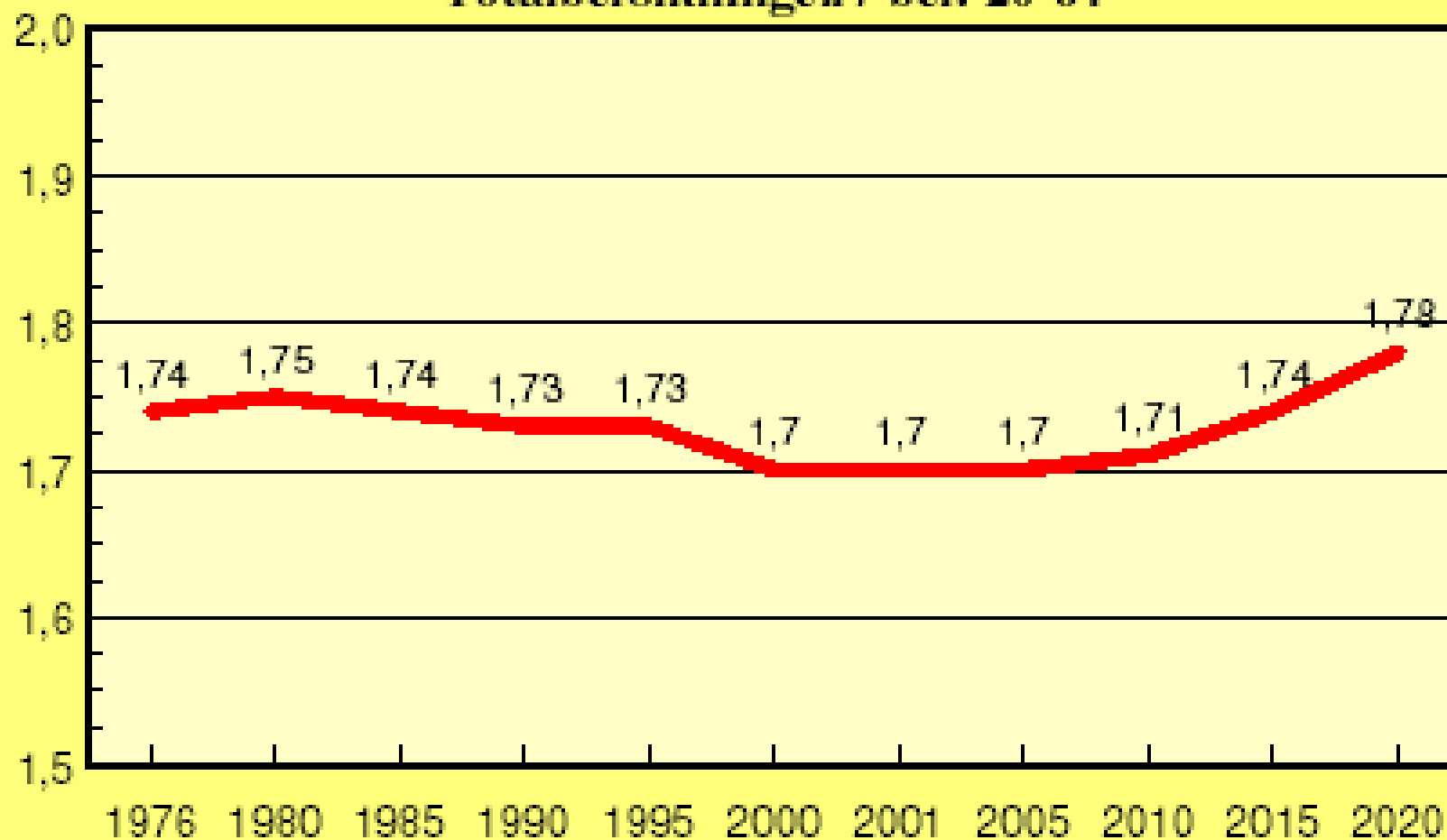
Datakälla: SCB, 2007. Data för åren 2007-2050

är prognos.

Grafik: Lars Tornstam

Demografisk försörjningsbörda

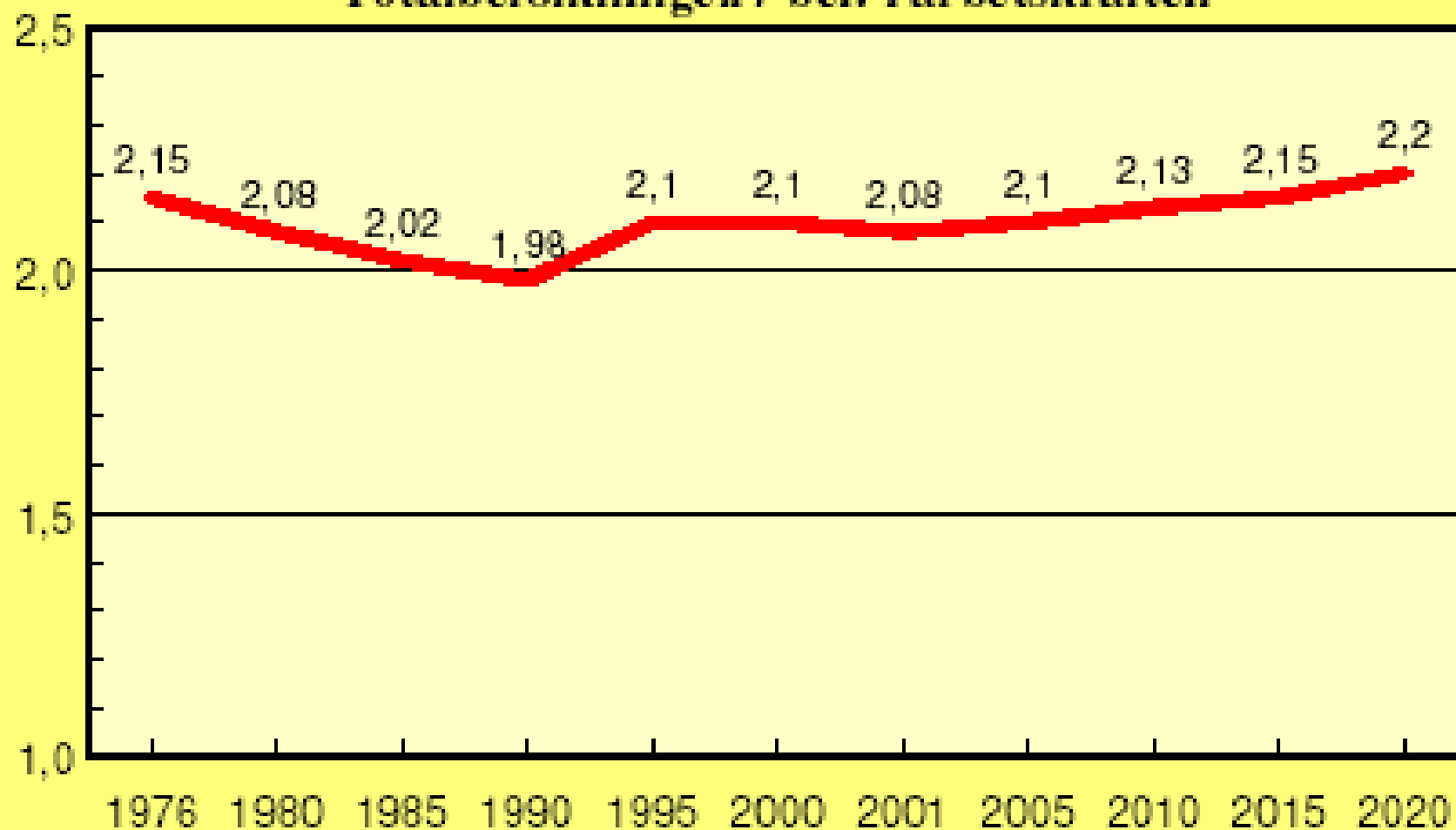
Totalbefolkningen / bef. 20-64

Data från SCB 2003

Försörjningsbörda för arbetskraften

Totalbefolkningen / bef. i arbetskraften

Data från SCB 2003

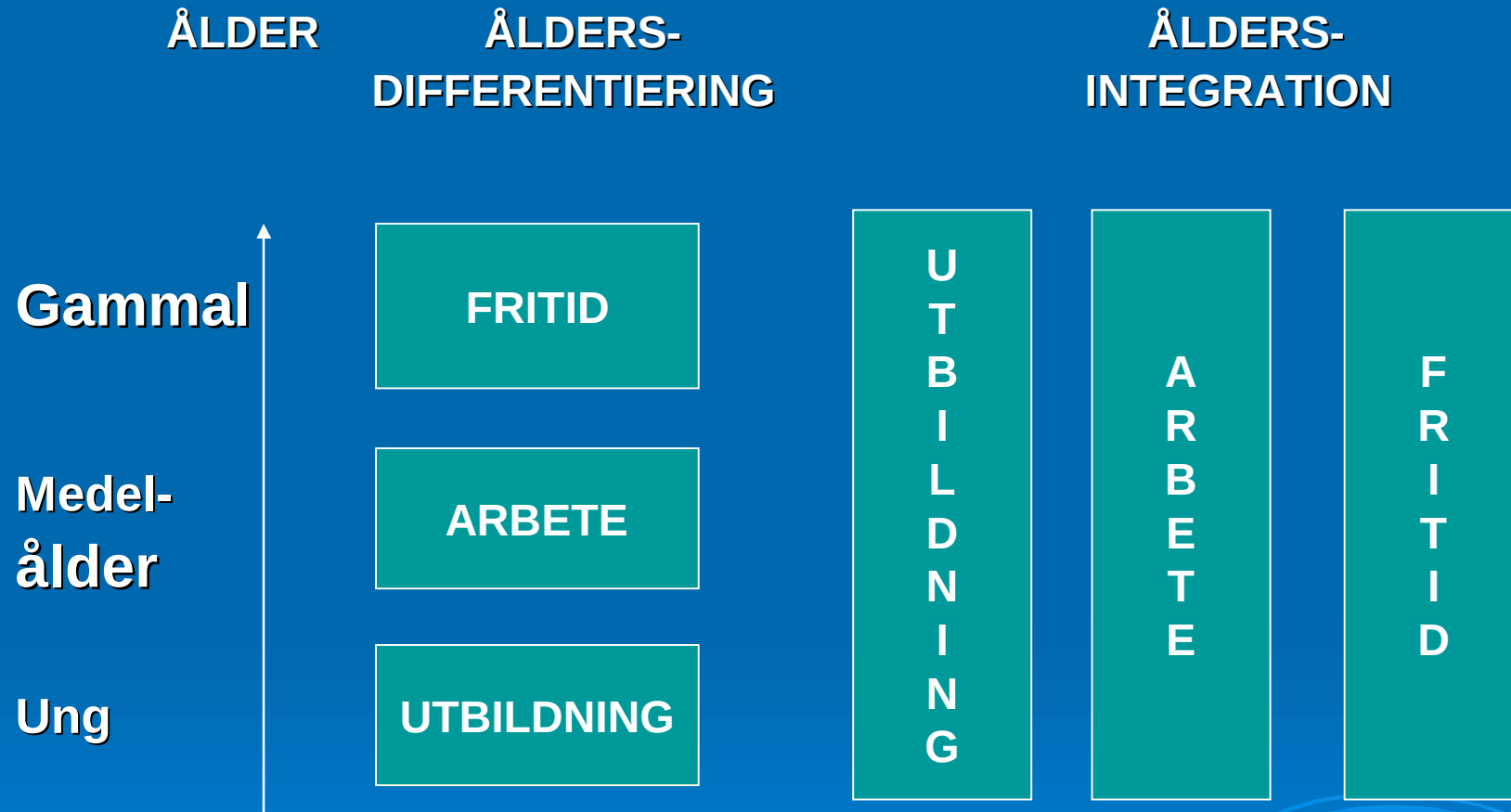
Kommer det att finnas en hjälpande hand? Bilaga 8 till Långtidsutredningen 1999/2000

Policyrekommendationer

- Ökat barnafödande
- Förtida utträde från arbetsmarknaden minskas
- Ökat arbetskraftsdeltagandet bland invandrare
- Införa "Åldreomsorgskontrakt"
- Arbetskraftsinvandring

Idealtyper av sociala strukturer

(Riley & Riley 1994)

Konflikt mellan generationerna?

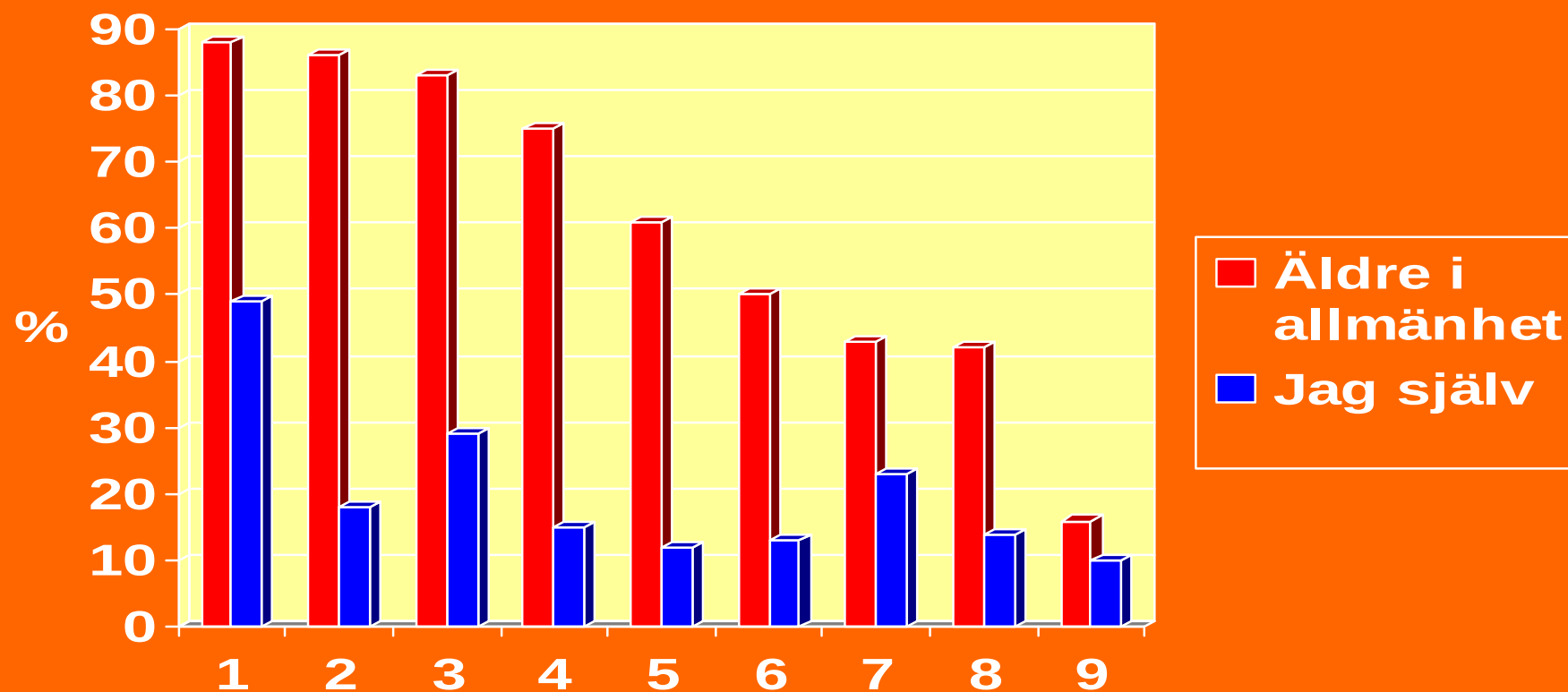
Ø "Yngre får det sämre – äldre allt bättre" (*Metro 2005*)

- | Integration på mikronivå förhindrar konflikter på makronivå

Föreställningar om – och självupplevda – problem bland äldre (%)

(Finländare 60+, Äldrebarometern 1998)

1) Sjukdom och nedsatt funktionsförmåga	2) Sociala problem
3) Ekonomiska problem	4) Våld och kriminalitet
5) Bristande sociala servicetjänster	6) Bristande hälsovårdstjänster
7) Alltför stor ungdomsidealisering	8) Bristande aktivitetsmöjligheter
9) Något annat	

Livstillfredsställelse bland finländare 60+ (%)

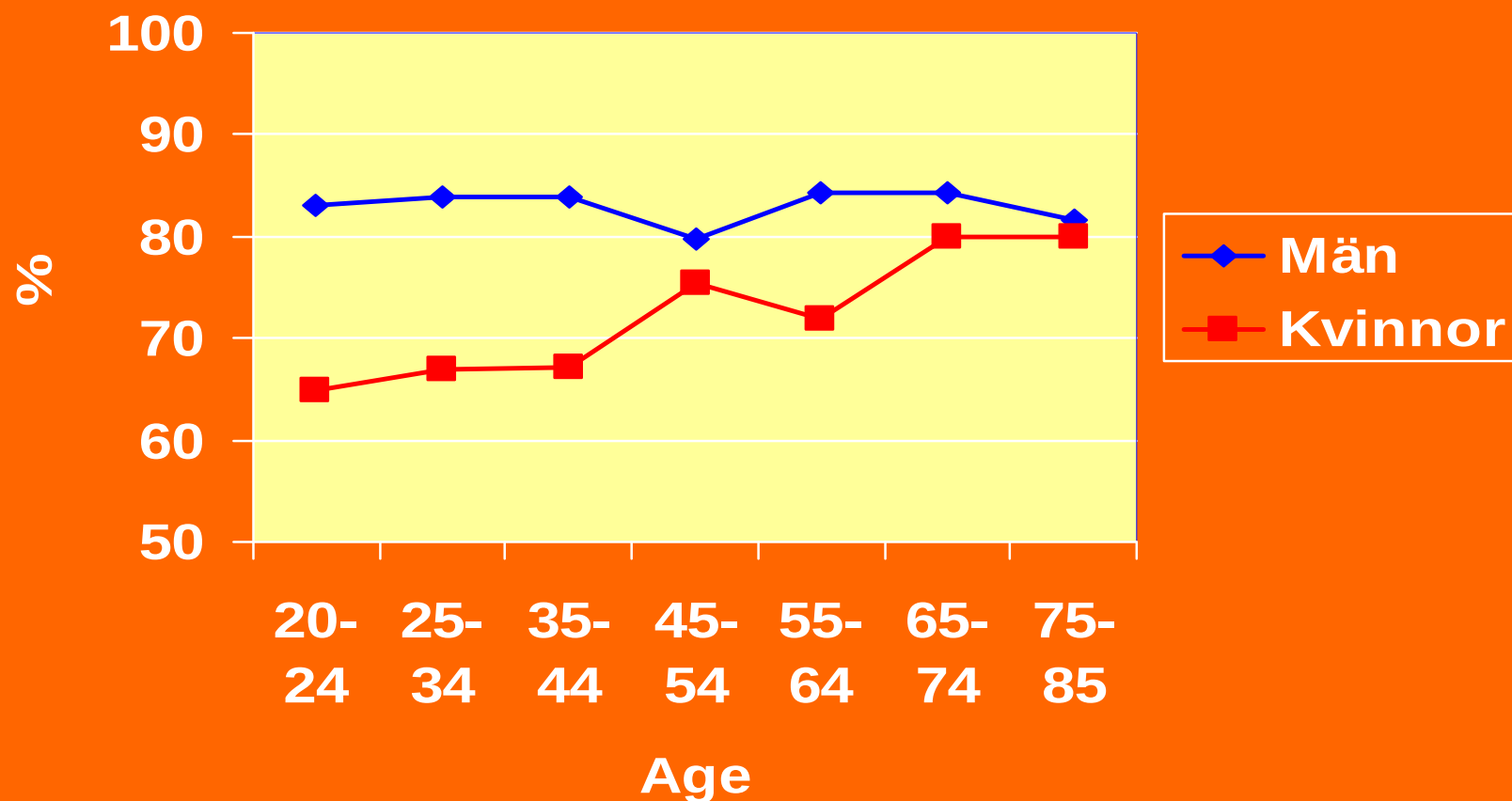
(Äldrebarometern 1998)

LIVSTILLFREDSSTÄLLELSE	%
Mycket tillfredsställd	40
Ganska tillfredsställd	54
Ganska otillfredsställd	5
Mycket otillfredsställd	1

”Jag är nöjd med min kropp”

Andel i olika åldrar som instämmer

(Öberg & Tornstam 1999)

Tidsanvändning och aktiviteter (%)

(Finländare 60+, Äldrebarometern 1998)

Har ofta så bråttom att det knappast finns tillräckligt med tid	11 %
Har program för hela dagen	75 %
Blir ibland uttråkad pga. brist på sysselsättning	11 %
Blir ofta uttråkad pga. brist på sysselsättning	2 %
Kan inte svara	1 %

Utvärdering av den egna ekonomiska situationen (%)

(Finländare 60+, Äldrebarometern 1998)

Pengarna räcker för besparingar	14 %
Pengarna räcker alldeles lagom	53 %
Pengarna räcker på något vis	30 %
Inte tillräckligt med pengar för den nödvändiga konsumtionen	3 %

Uppsala Nya Tidning

(19 maj 2005)

”Pigga äldre förvärrar bostadsbristen”

Det åldrande samhället

- Ø Befolkningens åldrande en av de viktigaste utvecklingstrenderna i samhället under 1900-talet
- Ø Återspeglar långvarig minskning av både fertilitet och mortalitet
- Ø Livslängden ökat med ca 30 år sedan 1900
 - | I 55-års åldern har män 1/3 av sin livstid framför sig (24 år) och kvinnor mer än 1/3 (29 år)
- Ø Den "grånande" eller åldrande befolkningen
- Ø Den åldrande arbetskraften ("age management")
- Ø Den åldrande familjen
- Ø Eländesperspektivet ("demografiska bomben") vs. resursperspektivet

Teorin om den tredje åldern

(Peter Laslett)

1) FÖRSTA ÅLDERN

Ø Beroende, socialisering, omogenhet, utbildning

2) ANDRA ÅLDERN

Ø Oberoende, mognad och ansvar, förtjänst och sparande

3) TREDJE ÅLDERN

Ø Personligt självförverkligande, livets höjdpunkt

4) FJÄRDE ÅLDERN

Ø Beroende, skröplighet och död

Tre scenarier om hälsa och livslängd

1) Morbiditetens kompression

- Ø Morbiditet och mortaliteten komprimeras till allra sista – och allt kortare – del av livet
- Ø "Frisk livstid" (*healthy life expectancy*) ökar mer än livslängden
- Ø Tredje åldern förlängs – fjärde åldern förkortas

Tre scenarier om hälsa och livslängd

2) Morbiditetens expansion

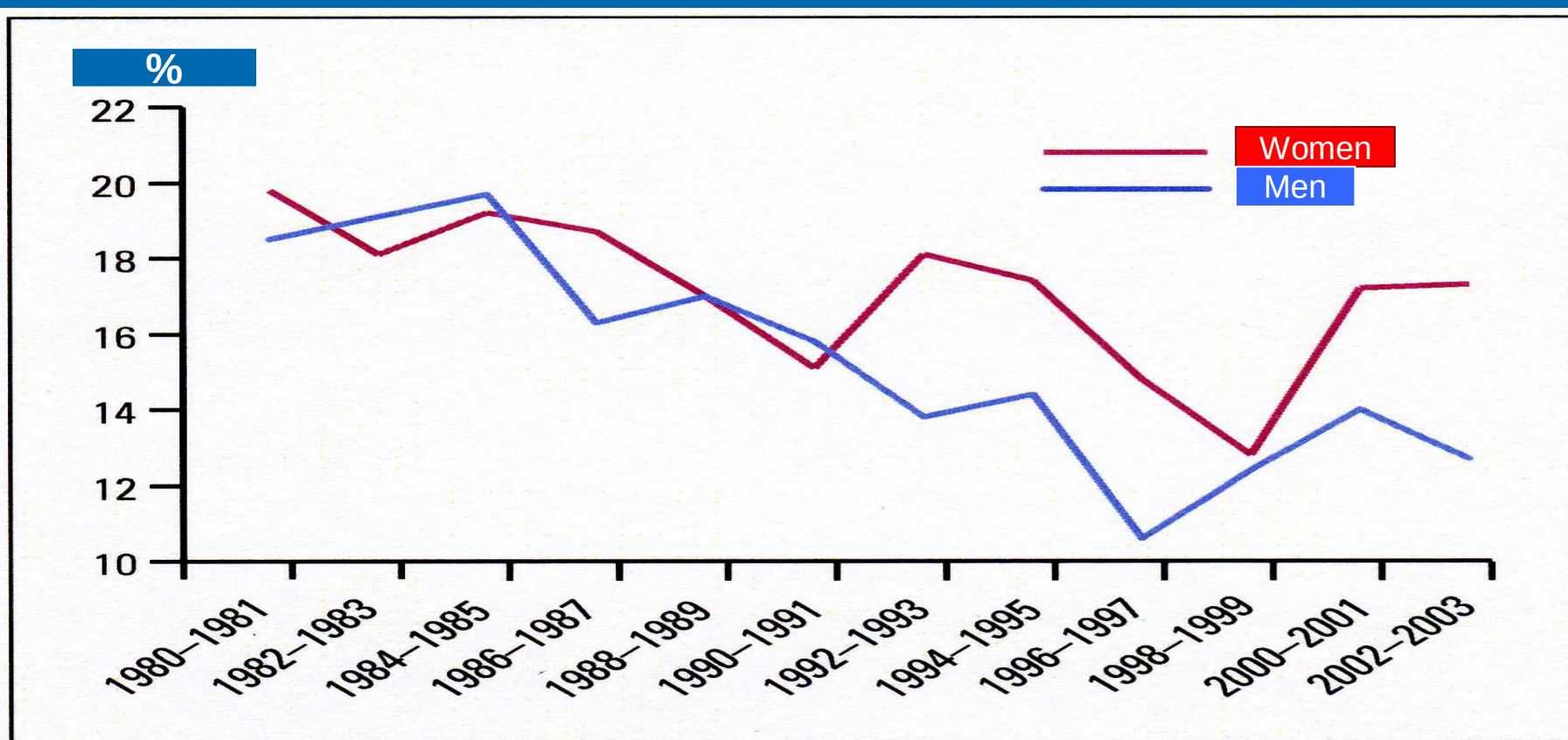
- Ø "Survival of the unfittest"
- Ø Mortalitetens kompression ökar morbiditeten
- Ø Medicinens framsteg leder till att flera med funktionshinder och ohälsa överlever
- Ø Fjärde åldern förlängs

Tre scenarier om hälsa och livslängd

3) Morbiditetens uppskjutande

- Ø Fler överlever till hög ålder med mindre funktionshinder och ohälsa pga. medicinsk utveckling och behandling
 - ┆ Tredje åldern förlängs – fjärde åldern konstant
- Ø Uppskjutande av dödligheten hänger samman med uppskjutande av sjukligheten
- Ø Empiriskt stöd från nordiska studier
- Ø "heroiska medicinen" reducerar effekterna av kronisk sjukdom på upplevd ohälsa och funktionsförmåga
- Ø Det är inte hur gammal man är som är avgörande för vårdkostnaderna – utan hur många år man har kvar att leva

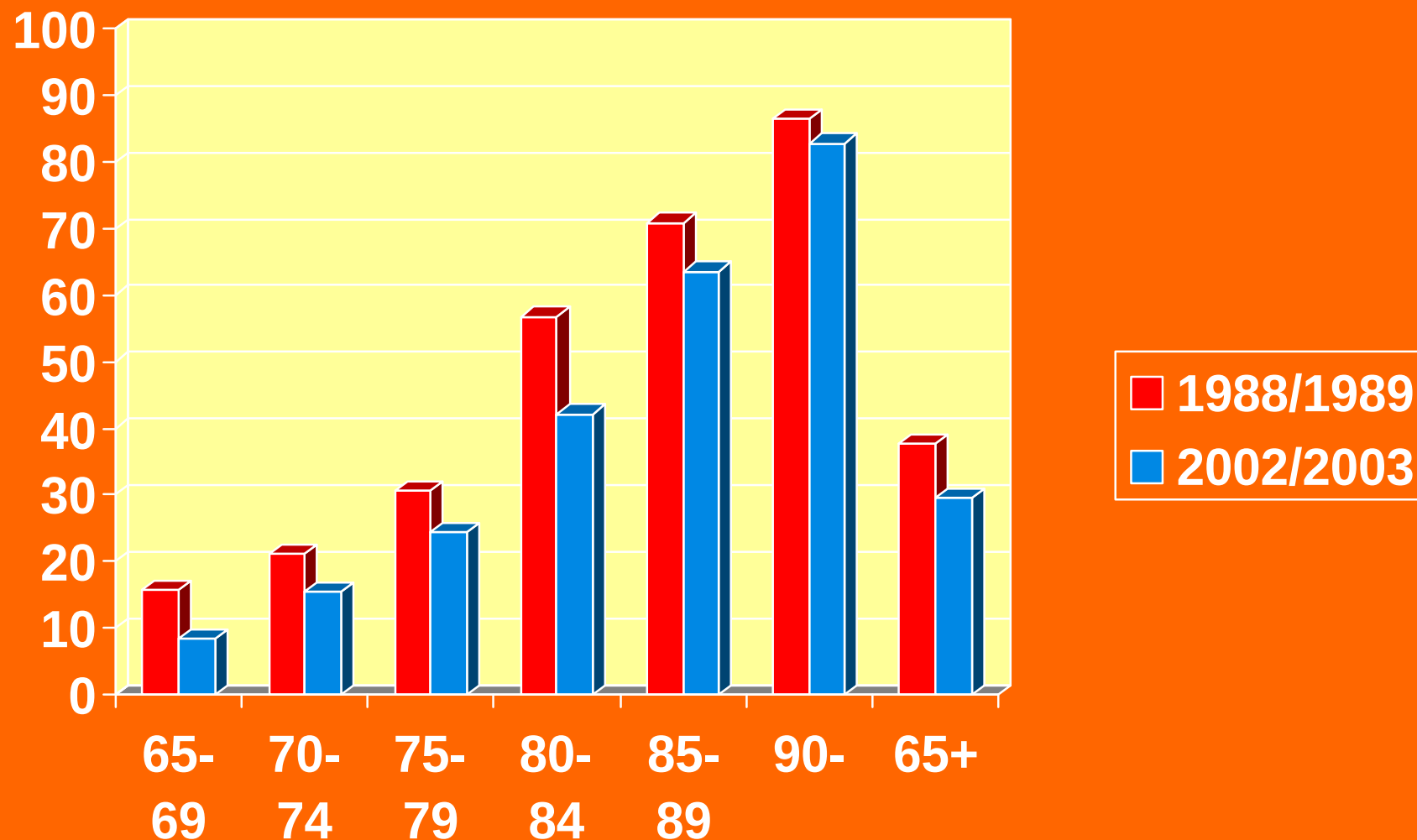
Andel 75-84-åriga svenskar som upplever sin hälsa som "dålig" eller "mycket dålig" (1980-2003)

Figur 1. Andelen personer i åldersgruppen 75–84 år som bedömer sitt allmänna hälsotillstånd som »dåligt» eller »mycket dåligt», enligt Statistiska centralbyråns riksrepresentativa undersökningar av levnadsförhållanden (ULF) [13].

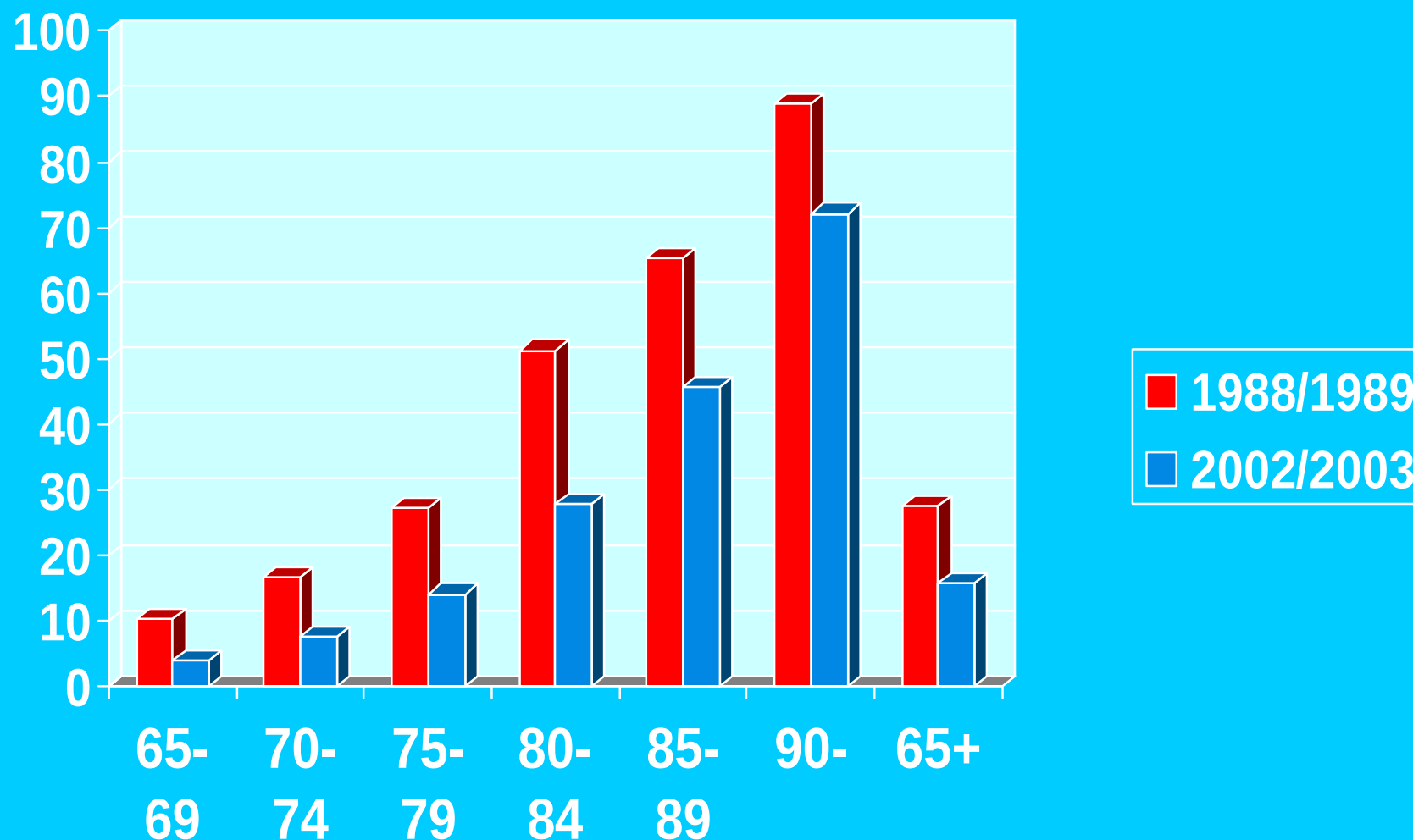
Andelen svenska kvinnor 65+ med IADL-nedsättningar (1988/89-2002/03, ULF)

(städning, matlagning, matinköp, tvätt)

Andelen svenska män 65+ med IADL-nedsättningar (1988/89-2002/03, ULF)

(städning, matlagning, matinköp, tvätt)

Andelen högskoleutbildade 60–74-åriga män och kvinnor i Sverige 1985–2004 (Öberg från SCB)

ÅLDER		1985	1995	2004
60–64 år	Män	5	8	13
	Kvinnor	3	7	14
65–69 år	Män	5	7	10
	Kvinnor	2	5	10
70–74 år	Män	4	6	9
	Kvinnor	2	3	8

Andelen tandlösa 70-åringar (H70; Sverige)

År	Andel
1971	52 %
1976	38 %
1992	17 %
2001	8 %

Andelen rökande 70-åriga män och kvinnor (H70; Sverige)

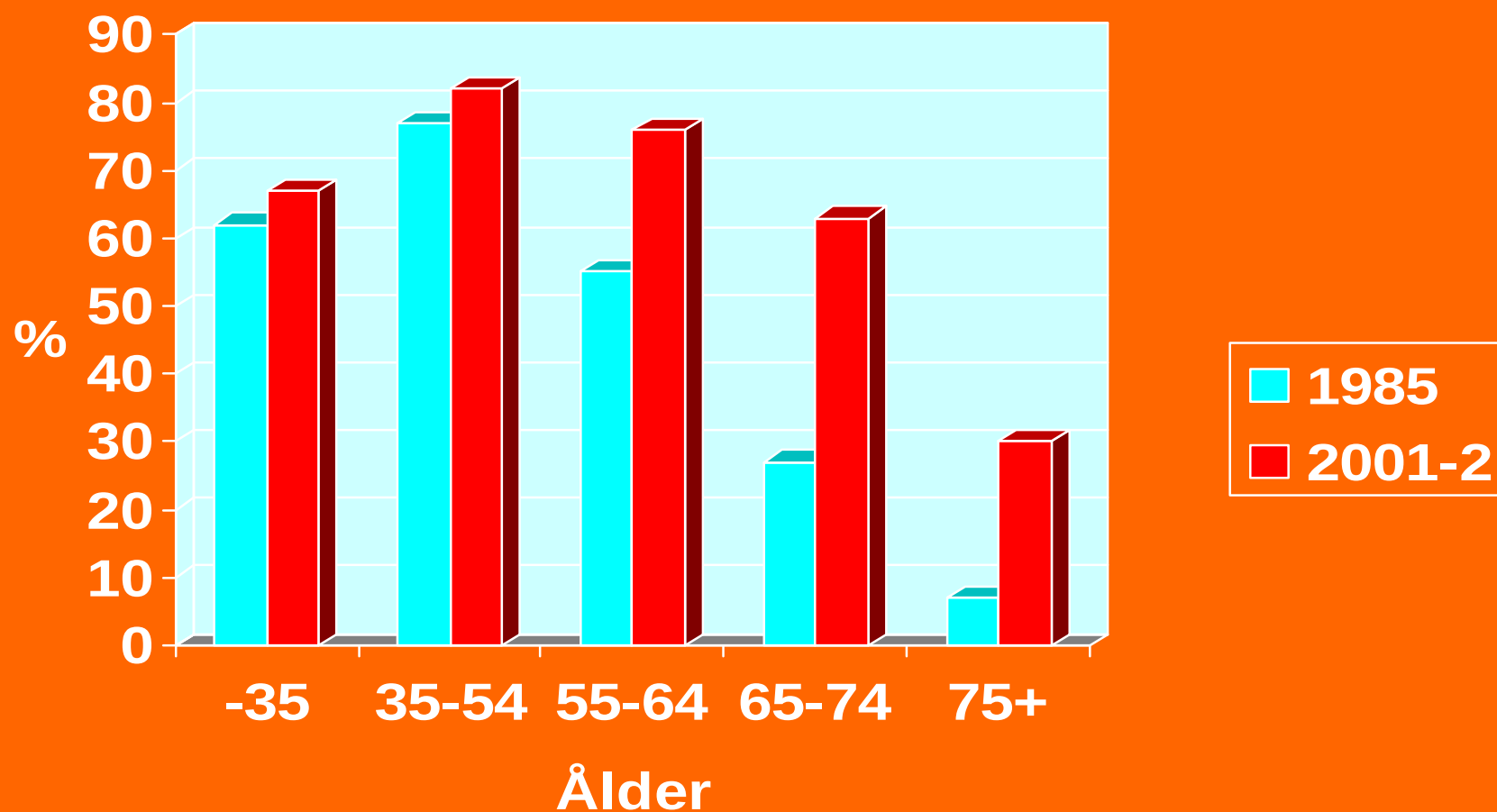
År	Män	Kvinnor
1971	50 %	12 %
1981	35 %	15 %
1992	22 %	19 %

Andelen frånskilda 60+ i Sverige 1970–2004 (Öberg från SCB)

ÅLDER	1970	1990	2004
60–69 år	4,4 (39.034)	11,2 (97.136)	19,2 (181.643)
70–79 år	3,3 (17.190)	7,3 (52.254)	13,1 (86.922)
80+	2,7 (5.099)	4,6 (16.901)	7,7 (37.052)

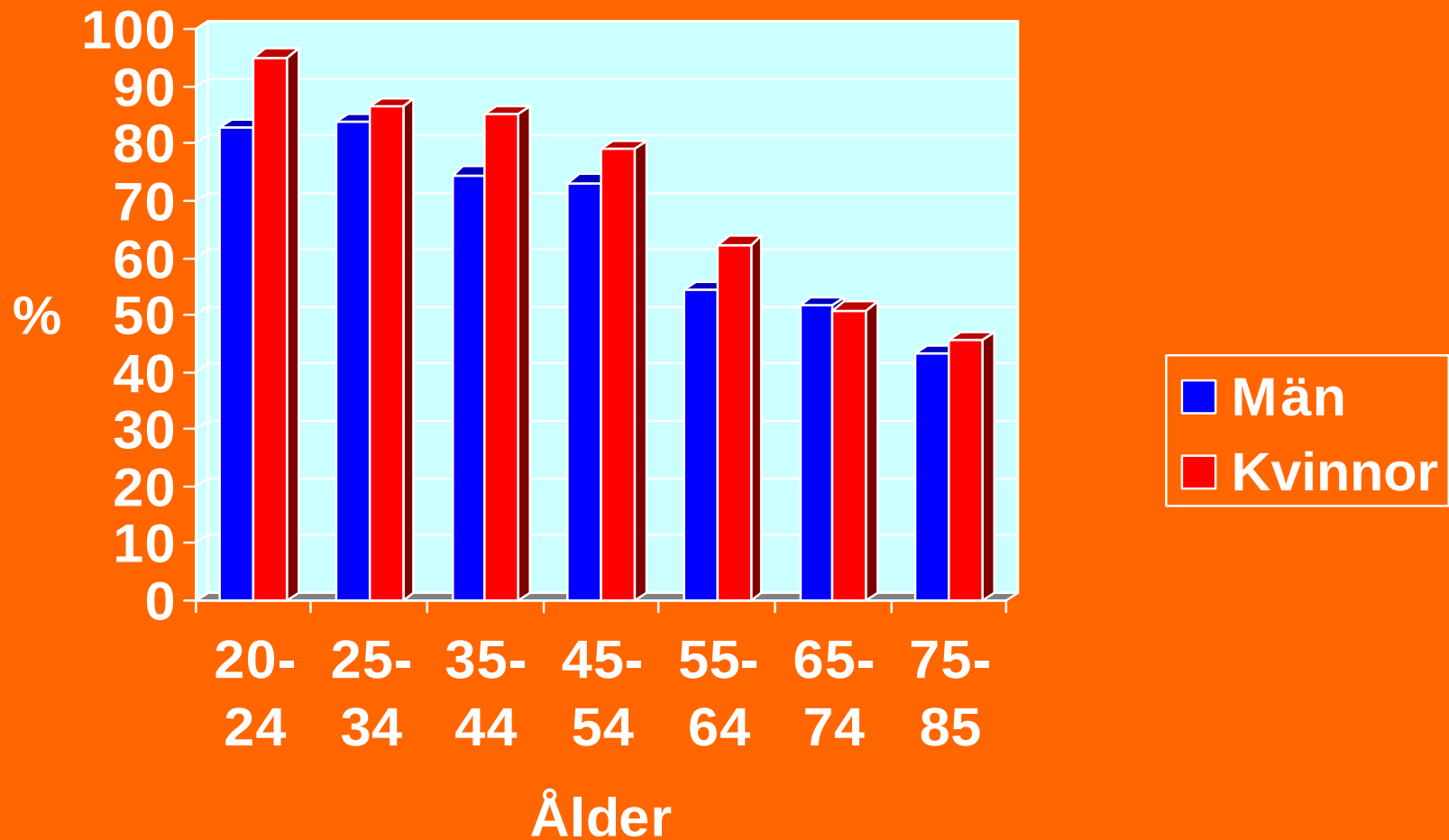
Andel hushåll i Finland som har bil enligt referenspersonens ålder 1985-2001/2002

(Referensperson: högst inkomst i hushållet)

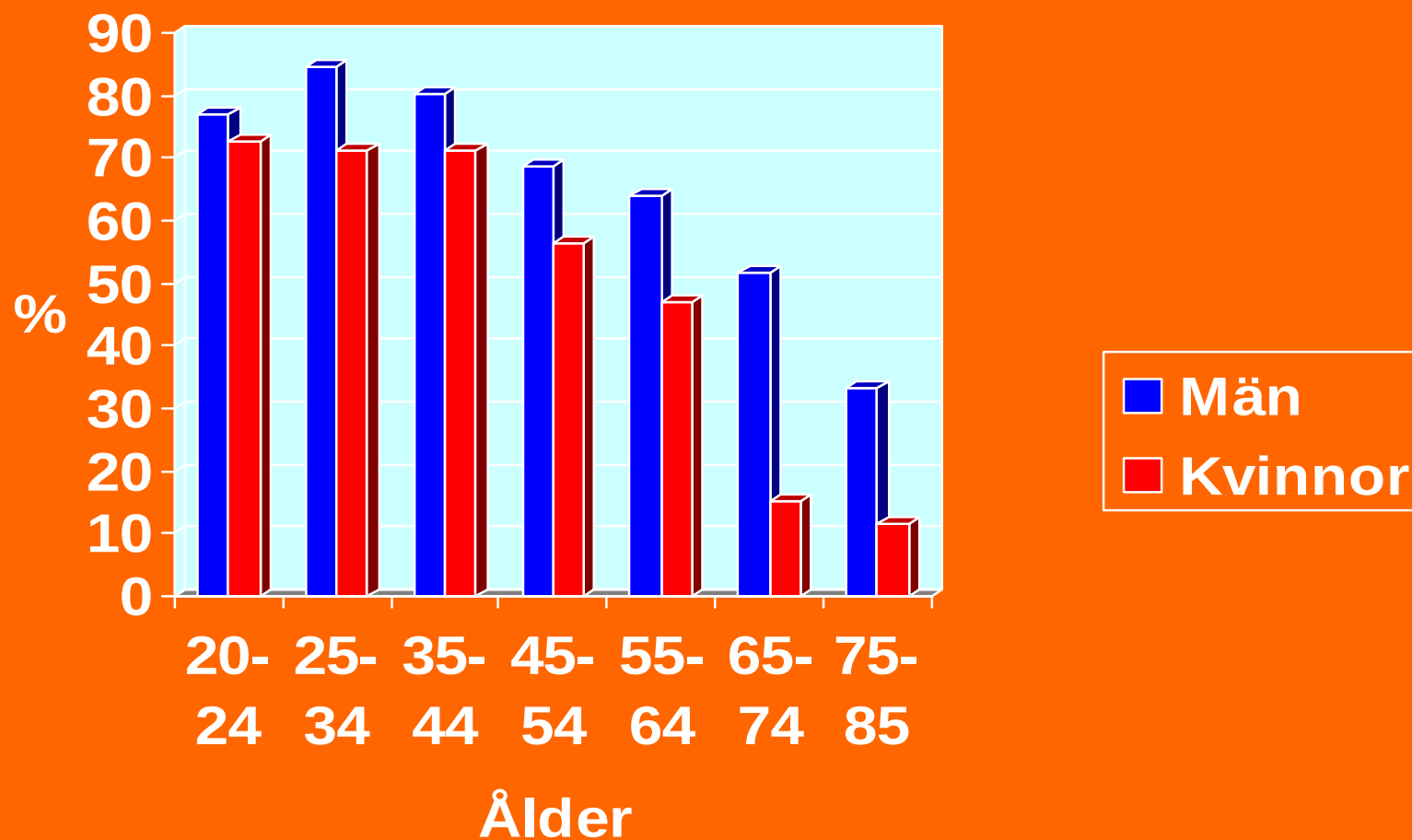
”Jag ser mig själv som en ungdomlig person” (%)

(Öberg & Tornstam 2003)

"Viktigt för mig att vara sexuellt aktiv"

Andel i olika åldrar som instämmer (Öberg 2003)

Norsk studie om livslopp, åldrande och generationer

- 1) Kommer morgondagens äldre att ha andra preferenser, åsikter och värderingar än äldre i dag?
- 2) Kommer förändringar i familjestrukturen att påverka möjligheten för informellt stöd och omsorg?
- Ø 5.600 40-79-åringar i 30 kommuner

Morgondagens äldre (NO)

- Ø Har mer individualistiska värderingar
 - | självförverkligande, nöjen, nya upplevelser
 - | mer eget konsumerande än sparande åt barnen
- Ø Har mindre traditionella värderingar
 - | anspråkslöshet, vara till lags
- Ø Fjärde åldern minskar möjligheterna för individualistiska värderingar
- Ø Äldre omsorgstagare kommer att vara mindre anspråkslösa, mera krävande och vilja vara mer självständiga

Morgondagens äldre (NO)

- Ø Mera frånskilda äldre föräldrar kan få mindre omsorg från sina barn
- Ø Mindre antal barn, mera barnlösa par, mera ensamboende, mera samboende
- Ø Nya könsroller
 - | "Moderna" äldre män deltar mera i hushålls- och omsorgsarbete (kan minska kraven på hemtjänst)
- Ø Skillnader i hälsobeteende mellan män och kvinnor minskar

Referenser

- Batljan, I. (2005) Kommer det att finnas en hjälpande hand. I *Äldres livsvillkor och behov* (s. 66-80). Rapport från FAS Socialtjänstforums konferens i Göteborg
- Batljan, I. (2005) Den åldrande befolkningen och framtida anspråk på äldreomsorg? I G. Blucher & G. Graninger (Red) *Den omvända ålderspyramiden* (s. 283-299). Linköpings Universitet
- Batljan, I. & Lagergren, M. (2000) *Kommer det att finnas en hjälpande hand? En analys av framtida behov och kostnader för vården och omsorgen om de äldre 2000-2030*. Bilaga 8 till Långtidsutredningen 1999/2000. Finansdepartementet: Stockholm
- Johansson, S.-E. m.fl. (2006) Förändringar i de äldres hälsotillstånd från 1988/89 till 2002/03 – bortfallets betydelse. I *Äldres levnadsförhållanden*, Rapport 112, SCB
- Communication from the Commission (2005) *Green paper "confronting demographic change: a new solidarity between the generations"*. Commission of the European Communities
- Rosén, M. (2005) Från friska till sjuka överlevare – om framtida vårdbehov hos äldre. I G. Blucher & G. Graninger (Red) *Den omvända ålderspyramiden* (s. 301-310). Linköpings Universitet
- Slagsvold, B. & Solem, P.E. (Red) (2005) Morgendagens eldre. En sammenligning av verdier, holdninger og atferd blant dagens middelaldrende og eldre. Rapport 11/05, Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring
- Tornstam, L. (2004) *Den demografiska bomben – myt eller verklighet*. www.soc.uu.se/research/gerontology
- Walker, A. (1999) *Attitudes to population ageing in Europe. A comparison of the 1992 and 1999 Eurobarometer Surveys*.
- Walker, A. (2000) Towards active ageing in Europe. *Hallym Int J of Aging* 2(1): 49-60
- Öberg, P. (2002) Livslopp i förändring. I L. Andersson (Red.) *Socialgerontologi* (s. 44-63). Lund: Studentlitteratur
- Öberg, P & Tornstam, L (1999) Body images among men and women of different ages. *Ageing & Society* 19: 629-644
- Öberg, P. & Tornstam, L., (2001) Youthfulness and Fitness Identity Ideals for All Ages? *Journal of Aging and Identity* 6(1):15-29
- Öberg, P. (2003) Images versus experiences of the ageing body. In C. Faircloth (Ed) *Aging Bodies: Meanings and Perspectives* (p. 103-139). Boston: Alta Mira Press